

چهارمین همایش ملی اقتصاد صنایع پلاستیک در ایران

تبعات سیاست ها و داده های اقتصادی و مالی بر فضای کسب و کار

دکتر مهدی صادقی نیارکی

نایب رییس اول اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی تهران

۱۴۰۲/۰۳/۳۱ - هتل المپیک

عملکرد کسب و کارها به همان اندازه که متاثر از **محیط داخلی** و متغیرهایی نظیر مدیریت، منابع انسانی، رقبا، تامین کنندگان، بازاریابی، توزیع و فروش و... می باشد، از **عوامل محیطی** (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و تکنولوژیکی) نیز اثرپذیر است.

عوامل محیطی از مجرای فشار تحریمهای اقتصادی و تاثیر آن بر **بازارهای خارجی (صادرات)** و **زنجیره تامین (اخلال در تامین مواد اولیه، واسطه‌ای و اجزا و قطعات)**؛ کسب و کارها اثرگذار است.

برخی جنبه های ایجابی تحریم:

۱- تقویت توان تولید داخل و افزایش تاب آوری در اقلام گلوگاهی تولید،

۲- دستیابی به فناوری های نوین با اتکا بر توان متخصصان داخلی،

۳- توسعه شرکت های دانش بنیان،

۴- افزایش فرصت های شغلی برای نخبگان و متخصصان داخلی،

۵- تمرکز بر بازار کشورهای همسایه و فعال تر شدن موافقت نامه ها و توافقات تجاری و اقتصادی با این کشورها،

برخی جنبه های سلبی تحریم :

۱- افزایش قیمت تمام شده تولید،

۲- خروج سرمایه از کشور،

۳- تغییرات مصرف و شوک های قیمتی،

۴- کوچک شدن اندازه بازار،

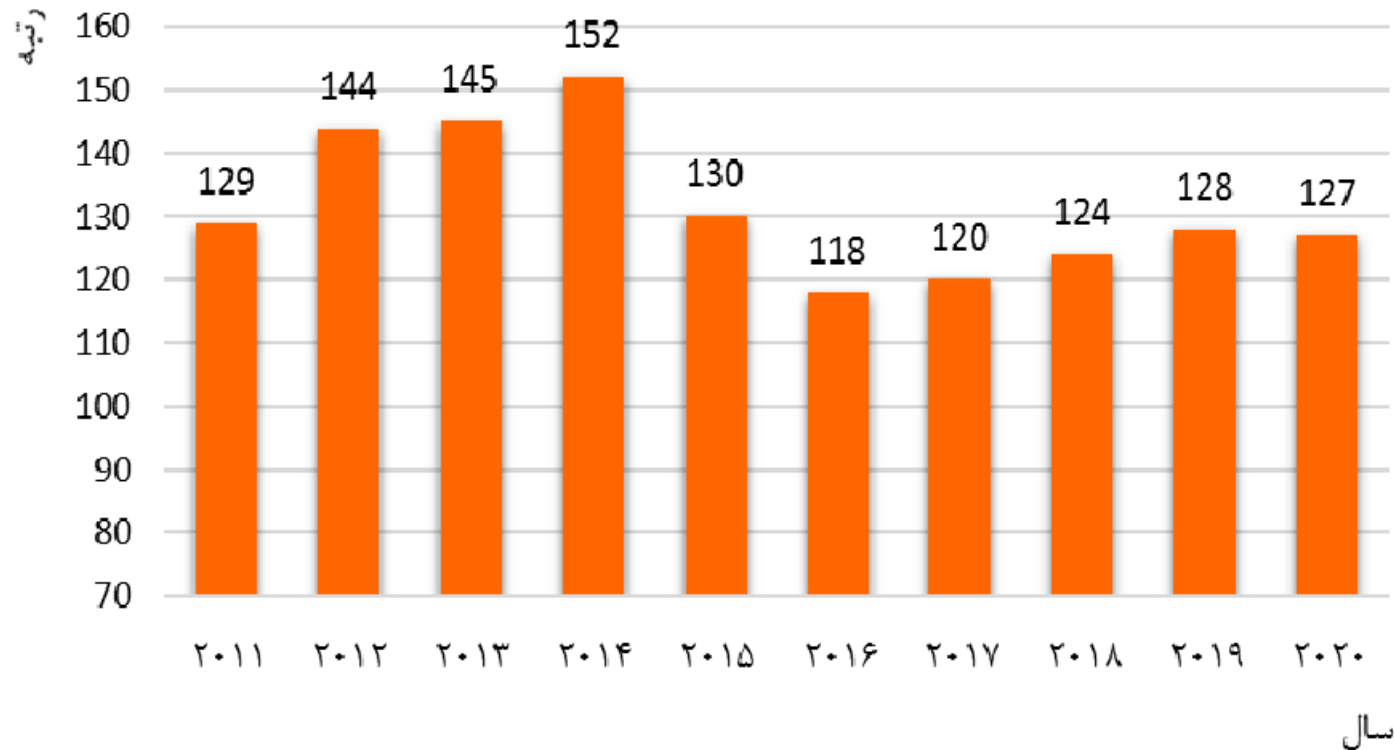
• مشکلات اصلی از دید فعالان اقتصادی در اریهشت ۱۴۰۲ عبارتند از:

- بی ثباتی شدید در بازار ارز، عدم تخصیص ارز و عدم تبدیل حواله ریالی به ارزی توسط بانک مرکزی،
- بلوکه شدن پول جهت دریافت ارز تخصیص داده نشده
- جایگزینی نیروی کار جدید و مبتدی با نیروهای ماهر به علت عدم تمایل به کار نیروی متخصص
- آغاز قطعی‌های برق و کاهش سهمیه استفاده از برق (صنایع شیمیایی، کانی غیر فلزی و...)
- افزایش شدید قیمت مواد اولیه و رکود در بازار
- غیر قابل پیش‌بینی شدن برنامه‌ریزی شرکت‌ها به دلیل تغییر دائمی قوانین، مقررات و قیمت‌ها

- رتبه ایران در آخرین وضعیت فضای کسب و کار در سطح جهانی کدام است؟
- وضعیت شاخص فضای کسب و کار در ایران چیست و مهمترین محدودیت های آن کدام است؟
- تحولات مهمترین متغیرهای اقتصادی مرتبط با فضای کسب و کار چه وضعیتی را نشان می دهد؟

رتبه کشور در شاخص فضای کسب و کار در سطح جهانی

رتبه ایران در گزارش فضای کسب و کار بانک جهانی، سال های ۲۰۱۱-۲۰۲۰

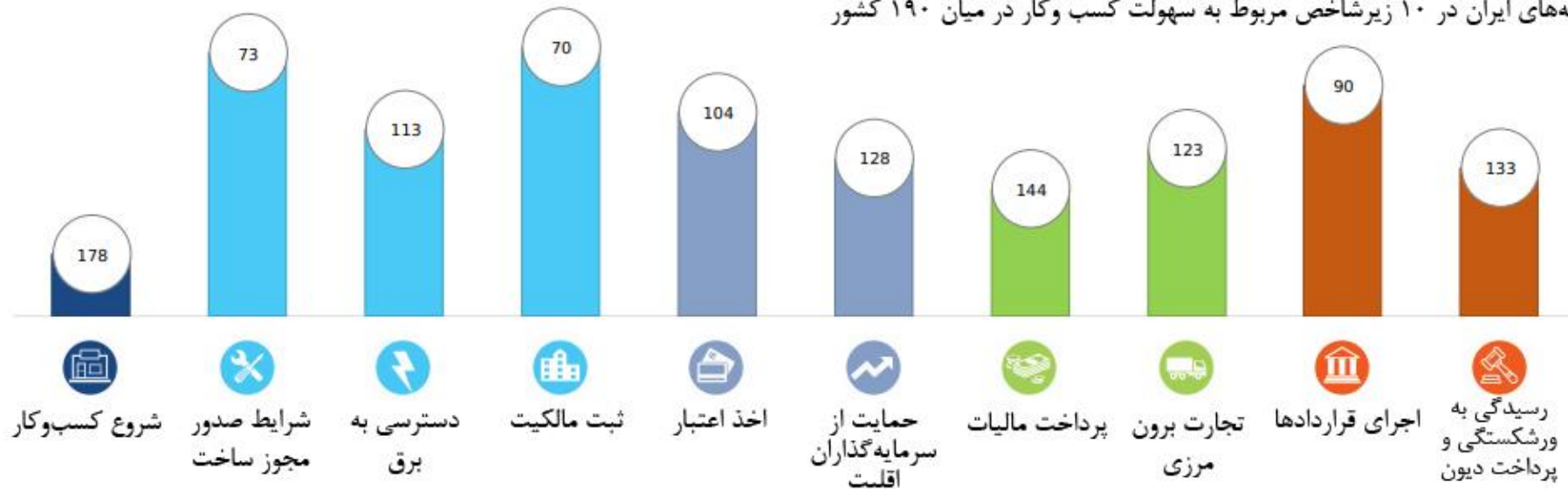

فضای کسب و کار به مجموعه عواملی گفته می شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه های اقتصادی مؤثر هستند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه ها قرار دارند؛

بر اساس آخرین رتبه بندی در اختیار در میان ۱۹۰ کشور رتبه فضای کسب و کار ایران ۱۲۷ بوده است.

<p>جمهوری اسلامی ایران</p> <p>سهولت کسب و کار ۲۰۲۰</p>	منطقه:	خاورمیانه و شمال آفریقا	رتبه	امتیاز
	سطح درآمد:	متوسط به بالا	۱۲۷	۵۸.۵
	جمعیت:	۸۱,۸۰۰,۲۶۹		
	شهر مورد بررسی:	تهران		

رتبه‌های ایران در ۱۰ زیرشاخص مربوط به سهولت کسب و کار در میان ۱۹۰ کشور

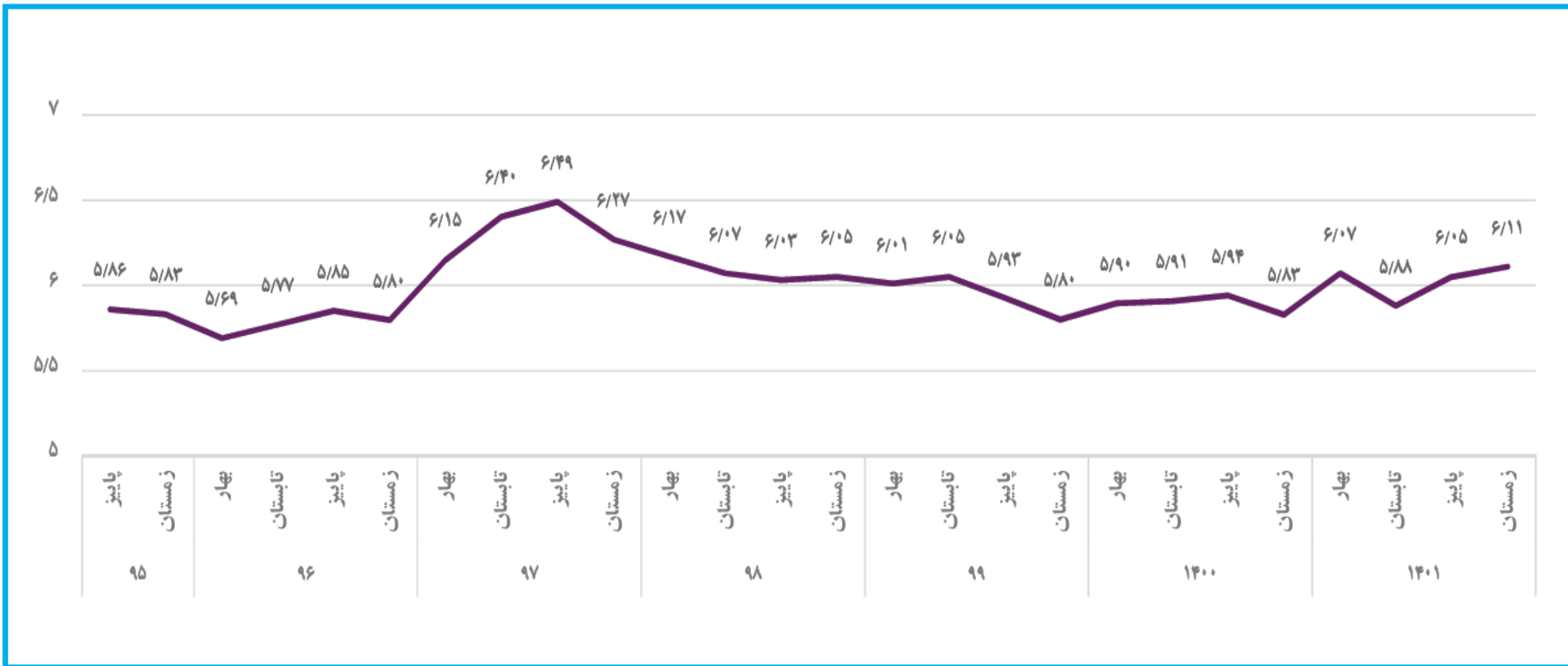

شروع کسب و کار بدترین زیرشاخص در فضای کسب و کار بوده است.

شاخص ملی محیط کسب و کار ایران (آخرین وضعیت در زمستان ۱۴۰۱)

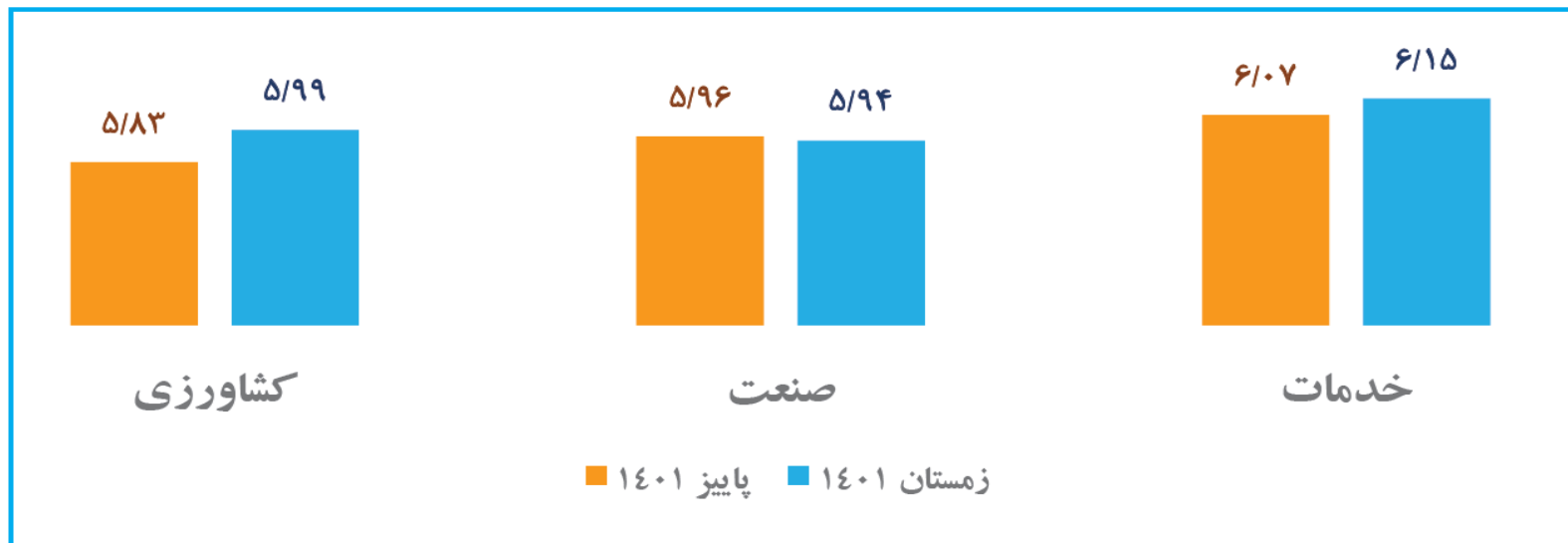
روند شاخص محیط کسب و کار در کشور در دوره ۱۳۹۵-۱۴۰۱

♦ بهترین عدد
♦ بدترین عدد

ماخذ: مرکز پژوهش های اتاق ایران

شاخص ملی محیط کسب و کار ایران (آخرین وضعیت در زمستان ۱۴۰۱)

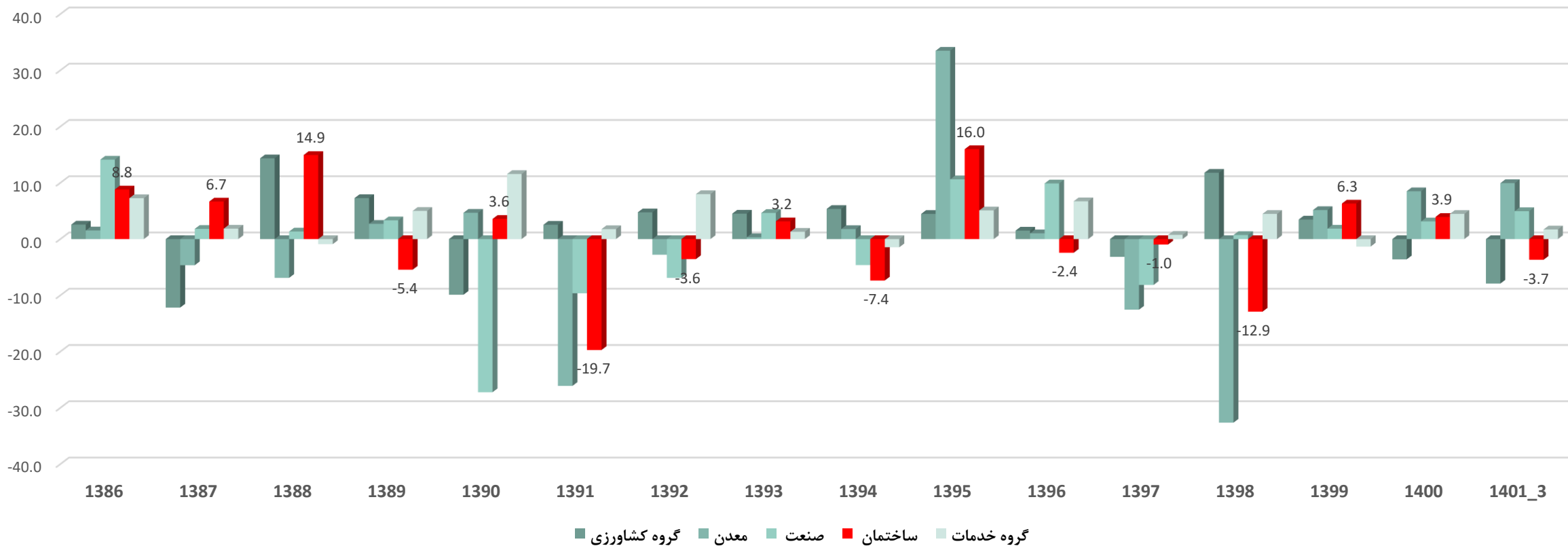

ماخذ: مرکز پژوهش های اتاق ایران

وضعیت تنها در بخش صنعت، اندکی بهبود یافته است و در بخش های کشاورزی و خدمات دشواری کسب و کار بیشتر شده است. مهمترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی در بخش صنعت در زمستان ۱۴۰۱:

- غیر قابل پیش بینی بودن قیمت مواد
- دشواری تامین مالی
- بی ثباتی در مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کارها

رشد بخش های مختلف اقتصادی؛ محدود و پرنوسان (درصد)

□ نرخ رشد اقتصادی در دوره مورد بررسی کمتر از ۱.۵ درصد بوده و وضعیت در دهه ۱۳۹۰ بسیار نامطلوب و نزدیک به صفر بوده است.

▪ رشد اقتصادی:

رشد اقتصادی بخش صنعت در سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب ۰.۷، ۱.۸ و ۳.۱ درصد و بخش فعالیتهای معدنی به ترتیب معادل ۱۲.۵-، ۳۲.۶-، ۵.۲ و ۸.۵ درصد بوده است. در ۹ ماهه سال ۱۴۰۱ بخش صنعت ۵.۱ درصد رشد و بخش معدن ۵.۳ درصد رشد داشته است (ماخذ: مرکز آمار ایران).

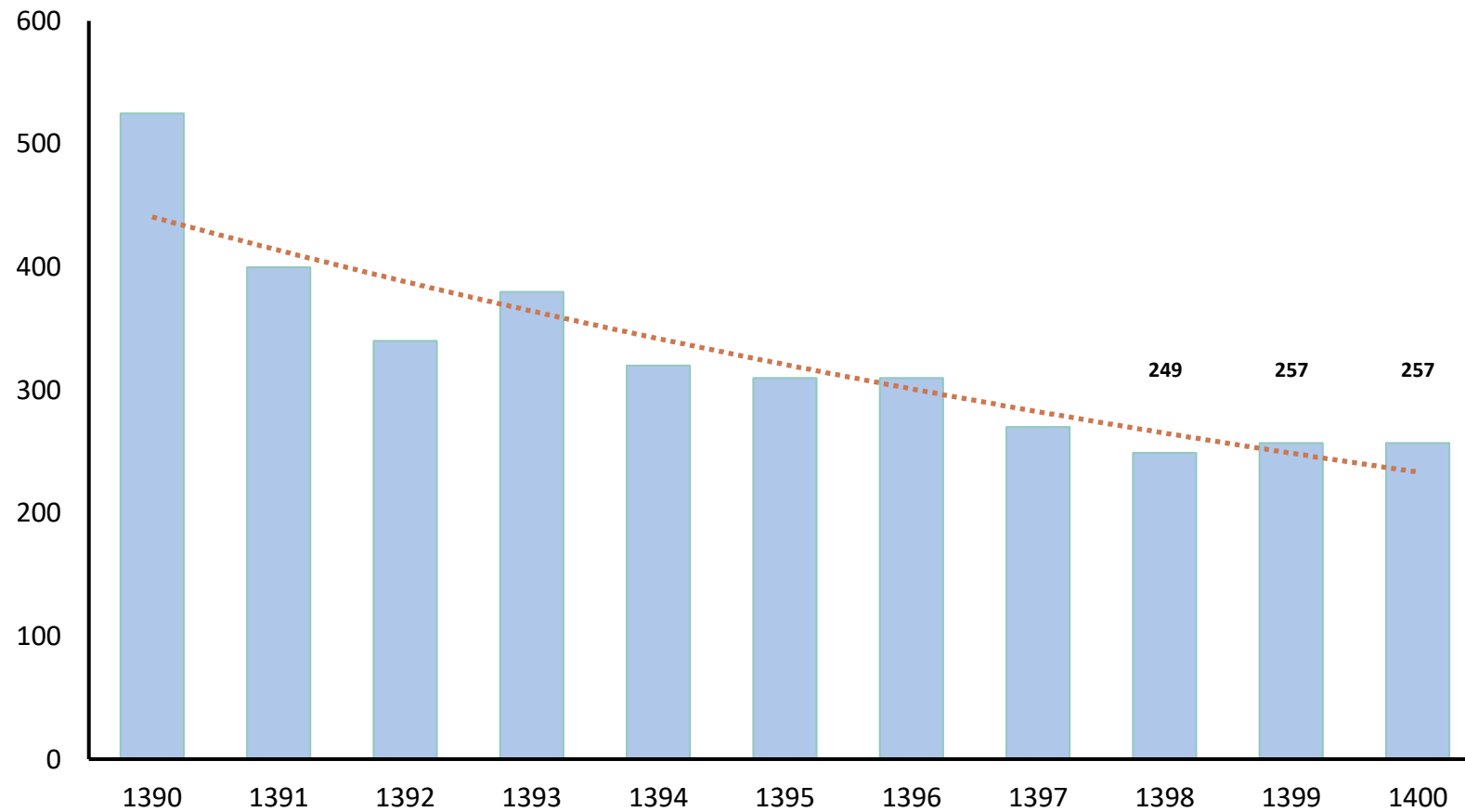
▪ توان خلق ارزش افزوده بخش صنعت:

نسبت ارزش افزوده به ارزش ستانده رشته فعالیت های صنعتی طی سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ بیش از ۲۵ درصد بوده است (ماخذ: مرکز آمار ایران)، یکنواخت بودن این نسبت گویای عدم توسعه صنعتی در زنجیره های ارزش افزا در بخش صنعت و استمرار توسعه صنعتی مبتنی بر صنایع منبع پایه (نظیر پتروشیمی، فولاد و...) بوده است که نتیجه آن در جایگاه ضعیف صنعت به مفهوم ساخت کالاهای نهایی و با ارزش افزوده بالا (نظیر تجهیزات الکترونیکی، تجهیزات پزشکی و...) به خوبی قابل مشاهده است.

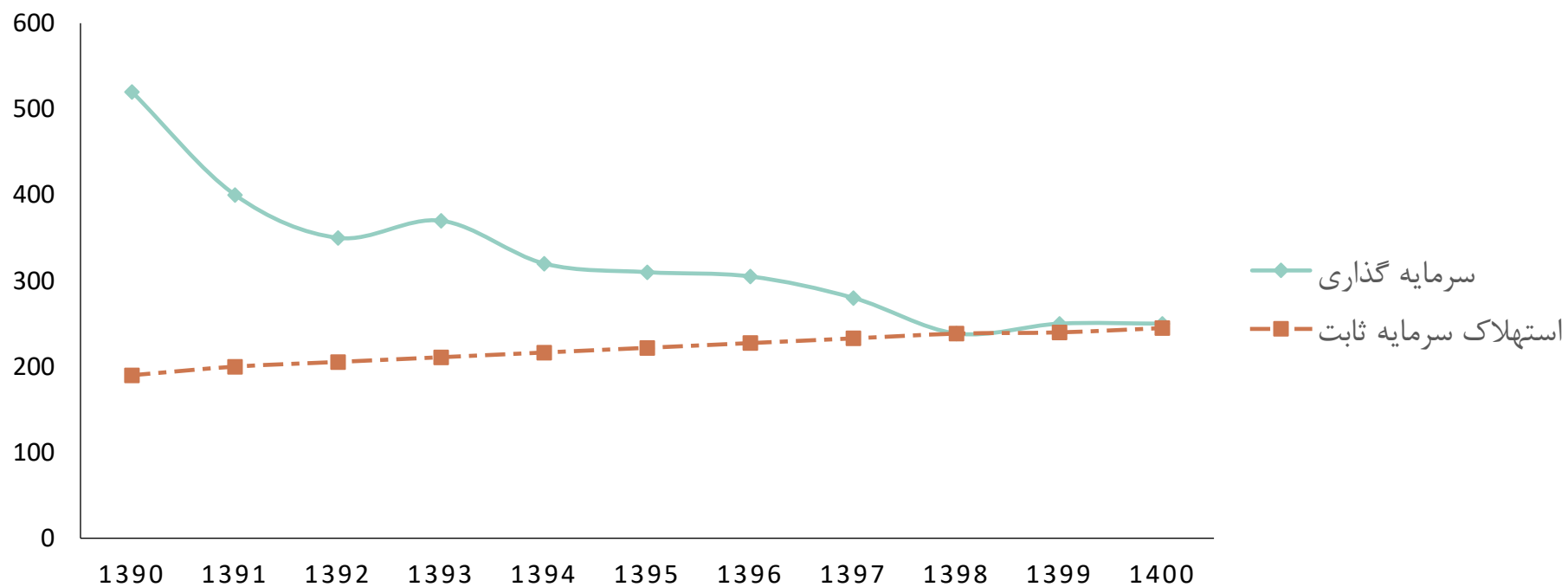
▪ سهم ارزش افزوده بخش صنعت:

در سال ۱۴۰۰، سهم ارزش افزوده گروه صنعت (صنعت و معدن) از کل ارزش افزوده اقتصاد برابر با ۴۷.۶ درصد بوده و رتبه نخست ارزش افزایی اقتصاد را از آن خود کرده است. اگر چه این سهم با کاهش جزئی در سه فصل نخست سال ۱۴۰۱ به ۴۷.۳ درصد رسیده است ولیکن همچنان در رده نخست قرار داشته است. حال آنکه سهم بخش خدمات طی این دو سال از ۴۳.۵ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۴۲ درصد در ۹ ماهه سال ۱۴۰۱ کاهش یافته است (ماخذ: مرکز آمار ایران).

سرمایه گذاری به قیمت های ثابت سال ۱۳۹۵ – هزار میلیارد تومان

تشكيل سرمايه ثابت ناخالص و استهلاك سرمايه به قيمت های ثابت ۱۳۹۵ هزار ميليارد تومان

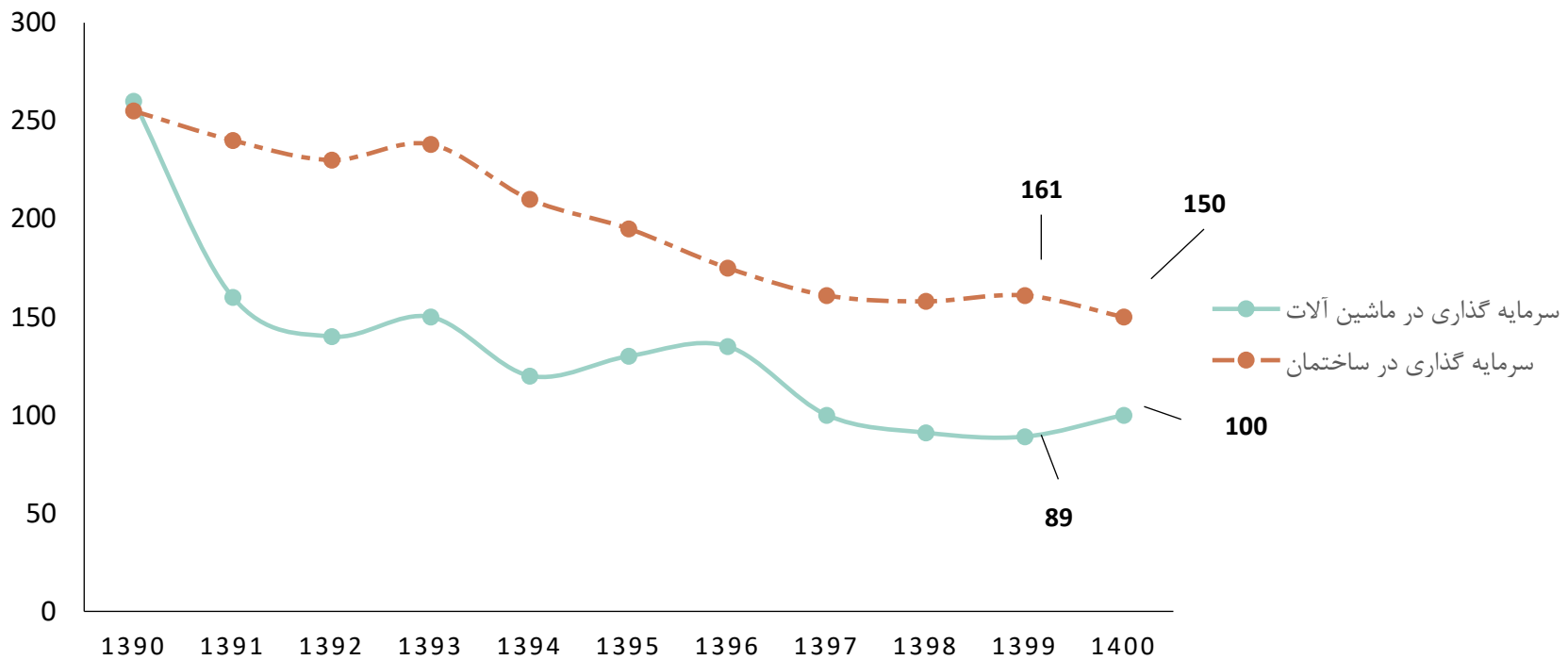

□ برای سومین سال متوالی و بر اساس داده های به قیمت های ثابت ۱۳۹۵ بانک مرکزی در سال ۱۴۰۰ تقریباً استهلاك سرمایه با رقم سرمایه گذاری جدید در این سال برابر شده است.

□ کاسته شدن از سرعت رشد سرمایه گذاری و میل کردن رشد مزبور به سمت صفر، موجب شده تا استهلاك سرمایه گذاری های قبلی با سرمایه گذاری های جدید برابری کند و شکاف بین این دو رقم به حداقل برسد. استمرار عدم رشد و یا افت سرمایه گذاری می تواند نگرانی بیشتری گرفتن استهلاك از سرمایه گذاری جدید را تشدید کند.

سرمایه گذاری ماشین آلات و ساختمان

روند سرمایه گذاری واقعی به قیمت های ثابت ۱۳۹۵
هزار میلیارد تومان

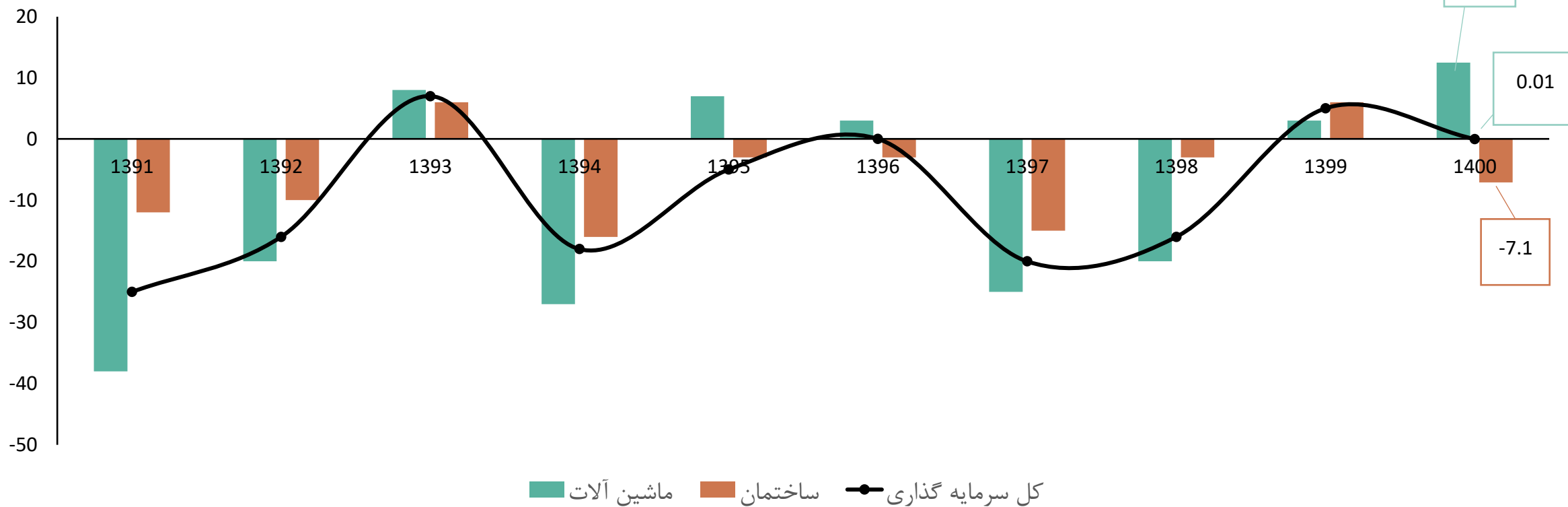

□ روند عمومی سرمایه گذاری واقعی در حوزه ماشین آلات و ساختمان طی سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۰ کاهش بوده، به نحوی که سرمایه گذاری در ساختمان از حدود ۲۵۶ هزار میلیارد تومان به قیمت ثابت ۱۳۹۵ در سال ۱۳۹۰ به ۱۵۰ هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۰ و سرمایه گذاری در ماشین آلات نیز از حدود ۲۶۰ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۰ به ۱۰۰ هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۰ کاهش یافته است.

□ شدت تضعیف سرمایه گذاری در حوزه ماشین آلات طی بازه مورد بررسی بیش از تضعیف سرمایه گذاری در حوزه ساختمان است.

□ کمترین ارقام سرمایه گذاری واقعی در حوزه ماشین آلات و ساختمان مربوط به سال ۱۳۹۸ است که با وجود افزایش ارقام مزبور در سال ۱۳۹۹، همچنان فاصله قابل توجهی بین این ارقام با سطوح سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۰ وجود دارد.

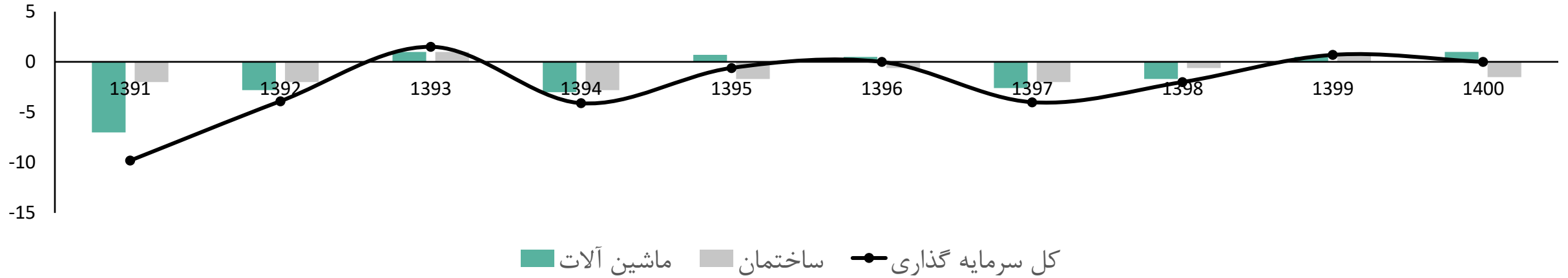
روند سالانه رشد سرمایه گذاری واقعی کل، ماشین آلات و ساختمان - درصد

□ طی دوره ده ساله ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۰ فقط در سه سال ۱۳۹۳ ، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ رشد کل سرمایه گذاری در اقتصاد ایران ، مثبت و به ترتیب برابر با ۷.۱ درصد ۳.۲ درصد و ۰.۰۱ درصد بوده است. در همین بازه زمانی طی نیمی از دوره رشد سرمایه گذاری در ماشین آلات مثبت و فقط طی دو سال رشد سرمایه گذاری در ساختمان، مثبت است.

□ طی دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ویژه در سال گذشته رشد سرمایه گذاری در حوزه ماشین آلات به دلیل افزایش تولید کالاهای سرمایه ای در این حوزه و همچنین افزایش واردات این گروه کالایی رشد مثبت و بالای ۱۲۵ درصدی داشت ولی رشد سرمایه گذاری در ساختمان در سال ۱۴۰۰، منفی ۷.۱ درصد بود.

مشارکت سرمایه گذاری در رشد اقتصادی - واحد درصد

□ در اغلب اقتصادهای در حال توسعه یکی از عوامل و محرک های مهم رشد اقتصادی رشد سرمایه گذاری است. این در حالی است که در اقتصاد ایران طی سال های ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۰ برآیند کلی رشد سرمایه گذاری منفی بوده و در نتیجه نه تنها تاثیر مثبتی در رشد نداشته بلکه خود به عاملی کاهنده در رشد تبدیل شده است.

□ فقط طی دو سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۹ سرمایه گذاری به دلیل رشد توام سرمایه گذاری در ماشین آلات و ساختمان، نقش محرکی در رشد اقتصادی کشور داشته و در سایر سال های بازه مورد بررسی، مشارکت آن در رشد منفی بوده است.

□ در سال ۱۴۰۰ تاثیر مثبت ۰.۸ واحد درصدی رشد سرمایه گذاری در ماشین آلات در رشد ۴.۳ درصدی اقتصاد با تاثیر منفی ۰.۸ واحد درصدی سرمایه گذاری در ساختمان، خنثی شده و در نهایت نقش سرمایه گذاری در رشد کل اقتصاد معادل صفر واحد درصد بوده است.

□ طی بازه زمانی منتهی به سال ۱۴۰۰، روند عمومی تشکیل سرمایه ثابت خالص به قیمت های ثابت سال ۱۳۹۵، نزولی بوده است.

□ کمترین رقم سرمایه گذاری کشور به قیمت های ثابت، مربوط به سال ۱۳۹۸ و برابر با ۲۴۹ هزار میلیارد تومان است که کمتر از نصف رقم سال ۱۳۹۰ می باشد.

□ در سال ۱۴۰۰، سرمایه گذاری واقعی کشور فقط ۳۴ میلیارد تومان افزایش یافت به نحوی که رشد در آن سال نسبت به سال ۱۳۹۹، نزدیک به صفر درصد بود.

□ با فرض رشد سالانه ۵ درصدی سرمایه گذاری از سال ۱۴۰۱ به بعد، در سال ۱۴۱۵ یعنی بعد از گذشت ۱۴ سال، سرمایه گذاری واقعی کشور به رقم سال ۱۳۹۰ خواهد رسید و با فرض رشد سالانه ۱۰ درصدی، این اتفاق در سال ۱۴۰۸ رخ خواهد داد که خوش بینانه به نظر می رسد.

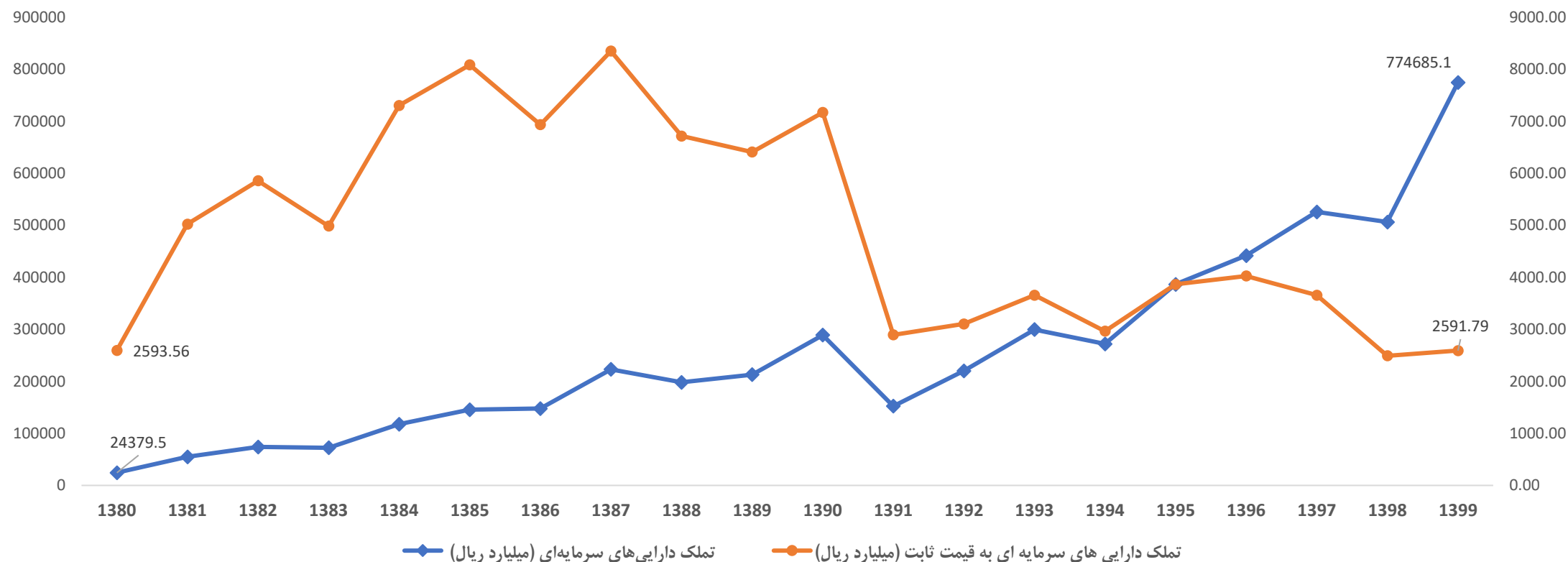
▪ کاهش سرمایه گذاری در ماشین آلات منجر به :

- افزایش هزینه های تعمیر و نگهداری ماشین آلات،

- افزایش قیمت تمام شده تولید،

- کاهش بازدهی و بهره وری تولید

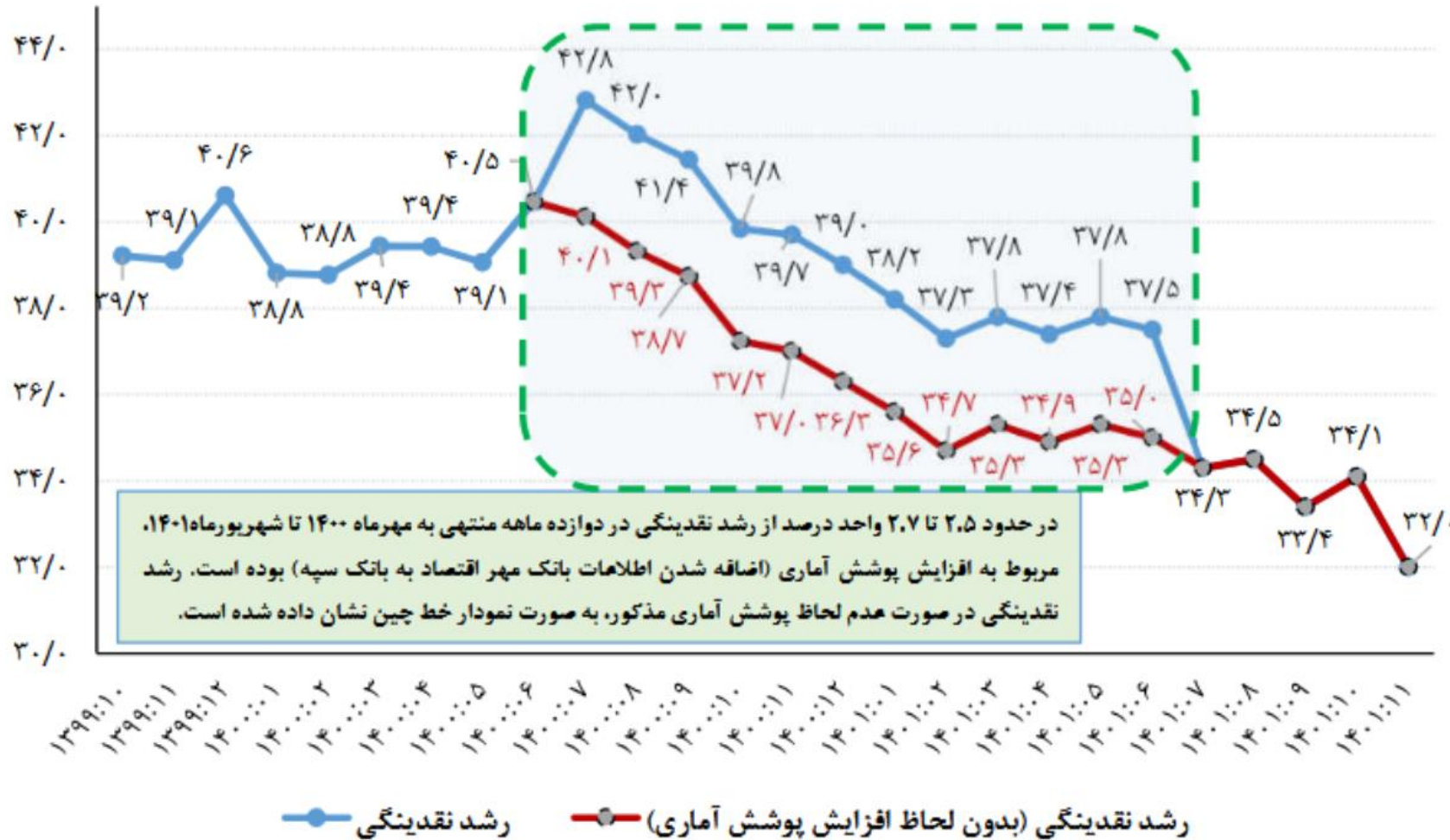
تحولات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (میلیارد ریال – به قیمت جاری و ثابت)

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مخارج عمومی دولت در حوزه دارایی‌های سرمایه‌ای در دوره مورد بررسی با نوسانات زیادی همراه و نهایتاً کاهش یافته است.

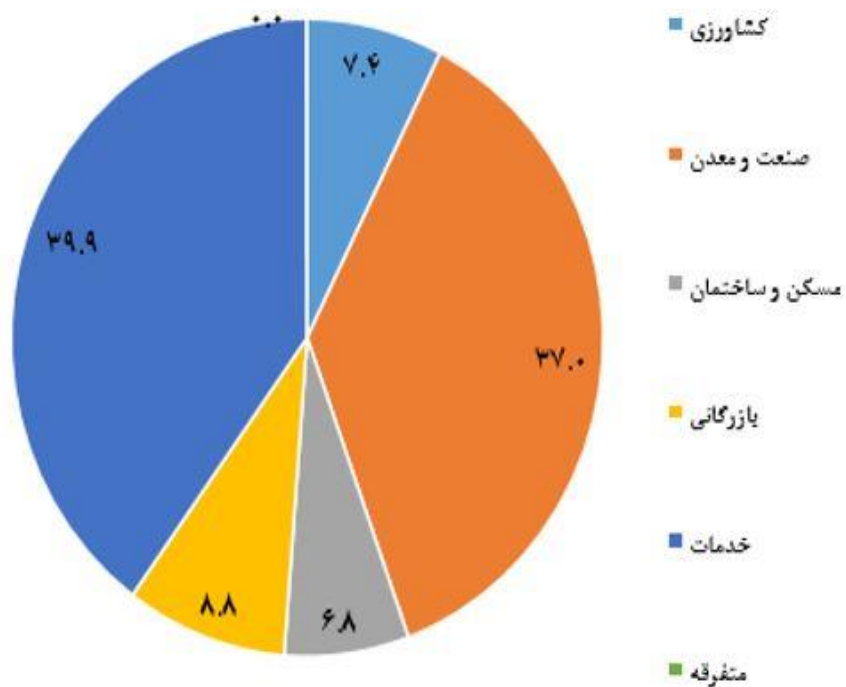
رشد دوازده ماهه نقدینگی در چند سال اخیر

علی رغم رشد بالای نقدینگی
دشواری تامین مالی همواره یکی از
مشکلات جدی کسب و کارها بوده
است.

ماخذ: بانک مرکزی

تسهیلات پرداختی کل بانک ها به صاحبان کسب و کارهای به تفکیک بخش های اقتصادی (درصد-۱۲ ماهه ۱۴۰۱)

❖ تسهیلات پرداختی سال ۱۴۰۱ معادل ۳۷۶۲۶ هزار میلیارد ریال

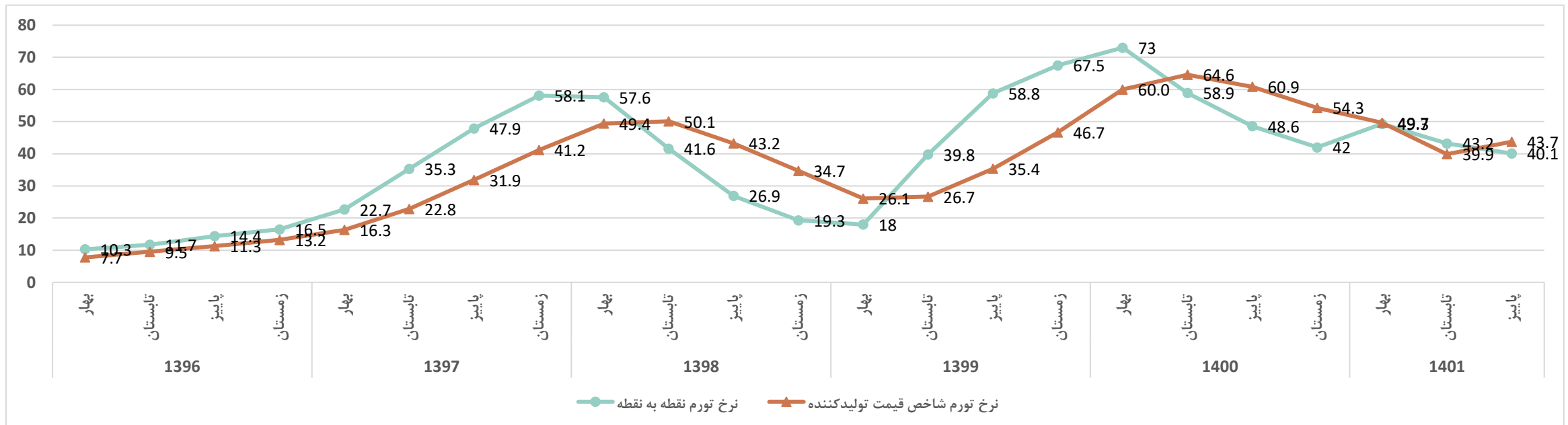
❖ ۸۴ درصد از تسهیلات به صاحبان کسب و کارها

❖ خدمات بیشترین سهم از تسهیلات را در اختیار داشته است.

❖ بخشی از تسهیلات در قالب امهال و استمهال

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

روند تورم تولیدکننده و افزایش هزینه های تولید در دوره ۱۳۹۶-۱۴۰۱

ماخذ: مرکز آمار ایران

افزایش و نوسان هزینه های تولیدی از دیگر محدودیت های فعالان در فضای کسب و کار بوده است.

▪ تورم تولیدکننده:

شاخص قیمت تولیدکننده بر مبنای سال پایه ۱۳۹۵، در سال ۱۴۰۱ برابر با ۷۰۳ بوده که نسبت به سال قبل ۴۴.۳ درصد افزایش یافته است. میزان تورم تولیدکننده در گروه صنعت طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ به ترتیب برابر با ۵۸.۶، ۳۷.۱، ۵۶.۸، ۵۶.۷ درصد بوده و در سال ۱۴۰۱ به ۳۱.۷ درصد کاهش یافته است.

میزان تورم تولیدکننده در گروه معدن نیز طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ به ترتیب برابر با ۵۹.۲، ۴۹.۹، ۷۹.۸، ۹۲.۹ درصد بوده و در سال ۱۴۰۱ به ۲۱ درصد کاهش یافته است (ماخذ: مرکز آمار ایران).

تغییرات قیمت برخی از گروه های کالایی در سال ۱۴۰۱

گروه محصول	محصول منتخب	رشد قیمت ها در اسفند ۱۴۰۱ به اسفند ۱۴۰۰
مصالح ساختمانی	سیمان خاکستری تیپ ۲ پاکتی	۴۴,۳
	سیمان خاکستری تیپ ۳۲۵-۱ (پاکتی)	۵۰,۱
	سیمان خاکستری تیپ ۲ فله	۶۴,۷
	سیمان سفید ۵۰ کیلویی	۶۰,۶
	سیمان خاکستری تیپ ۳۲۵-۱ فله	۷۹,۳
آهن آلات	تیرآهن نمره ۱۶ ذوب آهن اصفهان	۱۲۳,۰
	میلگرد آجدار نمره ۱۴	۶۷,۰
	ورق سیاه ۳ میلی متر مبارکه	۶۰,۵

ماخذ: سازمان حمایت

افزایش قابل توجه قیمت نهاده های مورد استفاده در تولید

برنامه ریزی برای تعادل در مبادلات تجاری کشور ارزش: میلیون دلار وزن: هزار تن

درصد تغییرات سال ۱۴۰۱ به ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		سال ۱۴۰۰		سال ۱۴۰۱		شرح
وزن	ارزش	وزن	ارزش	وزن	ارزش	وزن	ارزش	
-۰.۱۵	۹.۷	۱۱۳۰۵۶	۳۴۸۲۰	۱۲۲۲۳۹	۴۸۴۴۸	۱۲۲۰۵۶	۵۳۱۶۶	صادرات کالا
-۹.۸	۱۲.۶	۳۳۷۲۶	۳۸۸۸۵	۴۱۲۰۲	۵۲۹۹۳	۳۷۱۸۰	۵۹۶۵۵	واردات کالا
۵	-۴۳	۷۹۳۳۰	-۴۰۶۵	۸۱۰۳۷	-۴۵۴۵	۸۴۸۷۶	-۶۴۸۹	تراز تجاری
-۳	۱۱	۱۴۶۷۸۲	۷۳۷۰۵	۱۶۳۴۴۱	۱۰۱۴۴۱	۱۵۹۲۳۶	۱۱۲۸۲۱	مبادلات تجاری (صادرات+ واردات)

مأخذ: گمرک ج.ا.ایران

سهولت امور مرتبط با تشریفات اداری، افزایش صادرات و واردات از الزامات این حوزه به شمار می‌رود.

توصیه های راهبردی

- **تلاش برای یکپارچگی سیاستی و مناسب سازی فضای سرمایه گذاری از طریق :**
- **تقویت دیپلماسی تجاری**
- **اصلاح نظام بانکی و بهینه سازی ساختار تامین مالی کشور**
- **وضع و اعمال مالیات بر فعالیت های غیر مولد با هدف هدایت نقدینگی به فعالیت های مولد**
- **باز آرای نظام مشوق های سرمایه گذاری با الویت مناطق کمتر برخوردار**
- **مقررات زدایی و پرهیز از صدور بخشنامه های متعدد و متناقض**
- **تدوین برنامه جامع برای افزایش بهره وری کل عوامل در اقتصاد ملی**
- **حذف تدریجی یارانه های غیر مستقیم و هدایت آن به تولید صادرات محور**
- **حمایت اثربخش از دانش بنیان نمودن تولیدات کشور و حمایت از توسعه صنایع پیشرفته**

بالتشكر